

SIYASİ BİLİMLER ve HUKUK

Örnek olay tahlili :

YAYIN YAPAN MEMURLARIN «SİYASET İÇİ BİR ALANA GİRME» DURUMUNA MÜTEALLİK BİR ÖRNEK OLAY TAHLİLİ

Prof. Bahri SAVCI

Yayın yapan memurun durumu, daima dar bir çerçeve içinde tutulmak istenmiştir. Türk aydınlarının önemli bir bölümü, kamu hizmetleri teşkilâtı içinde görev almış kişilerdir. Bunlar, Türk toplumunun düşünen ve düşüncelerini yayın araçları ile kamu oyuna da bildirmek isteyen unsurlarıdır. Fakat, onların bu istekleri, daima ağır zecirlerle çevrilmek istenmiştir.

Bir başka deyimle Türk elitinin önemli bir bölümü, memurlardan meydana gelir. Siyasal iktidarın hukukî veya fiilî sahipleri, gerçekte, başkaları olabildiği halde, Türkiye'de siyasal iktidarın yürütülmesine en çok etki getiren unsur, geniş memurlar kadrosudur. Bu yüzden ki, her iktidar, ya zor kullanarak, ya da ikna ve itma ederek, bu geniş memurlar kadrosundan gelecek etkiyi kendi lehinde kullanmak ister. Bu unsuru küçümseyen, ona yukardan bakan, onu, aşırı zecir altında tutan siyasî kadroları hüsrana beklemektedir.

Bununla beraber, işte bu memurlar kadrosunun en faal unsurları, Türkiye'nin düşünen kafaları olarak hareket etmek istedikleri zaman, karşılarında, pek ağır bir memurlar statüsü bulmaktan kurtulamamıştır. Bu ağır memurlar statüsü, memurların, ancak meslekî ve edebî yazılar yazmasını mümkün kılmaktadır. Fakat, edebî alandaki faaliyetlerinin karşısına; devlet düzenini, rejim düzenini,

sosyal sınıflar ve münasebetler düzenini, devlet adamlarının şahıslarını koruyan mevzuatın koyduğu engeller çıkmaktadır. Türk karnun koyucusu ve kendisini kamu düzeninin sahibi gören devlet otoriteleri ile siyasî iktidarın yürütücüsü mevkiindeki hükümet otoriteleri, edebî eserlerin açıklıkları içinde veya gizlilikleri altında yatan anlamlara karşı pek hassastırlar. Bunun sebebi, san'atın, devlet himayesi altında kalarak devlet etkisini pek kuvvetle benimsemiş bulunduğu eski çağlardan gelen bir gelenektir. Eski çağlarda, san'at, geniş ölçüde devlet ve devletluların koruması ve etkisi altında kalmıştır. Devlet karşısında san'atın fonksiyonu devlet ve devletlüyu pek yukarı bir plâna çıkararak idealize etmekten ibaretti. Kamu görevlileri ve iktidar sahipleri, kendileri hakkında yapılan bu sublimasyona o kadar alışmışlardı ki, bu çizgiyi biraz aşp, daha doğrusu biraz inip, tenkit, hiciv, hezel yapmağa heves eden eylemleri, şiddet yoluyla karşılama yoluna girmişlerdi.

İşte, buradan gelen bir gelenek, devletin ve devletluların, bir okşanma teşkil etmeyen edebî eserlere karşı hassas olmalarını gerektirmiştir. Daha yakın tarihimize geldiğimiz zaman, yani, devletin, bir beşerî olay, bir yer yüzü olayı sayıldığı ve devlet gücünün halk ortaklığına tâbi tutulduğu zamanara geldiğimiz vakit, bu ortaklık savaşında, devletin ve devletluların karşısına çıkan Osmanlı aydınlarının çoğu memur oldukları için, memurların yaptığı yayınlar, bu savaşın tedip edici oklarına mâruz kalmışlardır.

1908 hürriyetini getiren İttihat ve Terakki Fırkası, önceleri memurların yayın yapmalarına karşı gelmemiştir. Çünkü, kendi tezini savunanların da çoğu memurdur. Daha sonraları da, bir yandan, basın hürriyeti genel olarak hızlanmak suretiyle, memurların yayınları da hızlanmıştır; Öte yandan da, memurlar, partizan bir idareye tâbi olmağa zorlanarak, memurlar kıpırdanamaz hale getirilmişlerdir.

Cumhuriyet, Mustafa Kemal'i tutan kılınc ve kalem erbabının işbirliği ile kurulmuş ve yürütülmüştür. Bu kalem erbabının hemen hepsi de, ya parlamento içinde, ya da, âmme görevleri teşkilâtı içinde kalmışlardır. Ülkü, ideal, amaç birliği, memurlar ile Cumhuriyetin siyasî idaresi arasındaki dostluk ahengini kurup yürütmeğe, ilk zamanlarda, bir vesile olmuşsa da, rejim kurulduktan sonra, basının üzerine aldığı tenkit ve kontrol görevine katılan yazar memurlara karşı, eski alerji gene uyanmıştır: Ya, basın rejimi daraltılarak,, ya da, bizzat memurların hareket alanı daraltılarak bu alerji teskin edilmek istenmiştir. Bu suretle, 27 Mayıs ihtilâlinden sonra-

ki bu devreye kadar süren şu gelenek hâsıl olmuştur : Memurlar, esas itibariyle meslekî yayın yapmalıdırlar. San'at ve kültür yayınları da yapabilirler. Bu san'at ve kültür yayınları, tabii olarak genel ceza mevzuatının devleti, rejimi, sosyal düzeni, hükûmeti, devlet ve hükûmet adamlarının şahıslarını koruyan müeyyideleri ile çevrilmiştir. Fakat asıl kural şu olmalıdır : Memurlar, yayınları ile siyaset yapmamalıdırlar. Siyasî mahiyeti olan yazı sahibi memur siyasetle uğraşmak suçunu işlemiş olur.

İşte, yazar memurun hareket alanını daraltan bu kural, daha da dar bir tatbikat ile 27 Mayıs'ın getirdiği hürriyet havası içinde işlenmiş bulunan 1961 Anayasa'sının geniş hürriyetler demetine değene aykırı olarak, hâlâ sürüp gelmek eğilimi gütmektedir. Türlü bakanlıkların bir çok müfettişleri, yayın yapan memurların karşısına çıkmakta ve yazılarının siyasî mahiyet taşıdığını ileri sürerek, bu memur yazarları itham etmektedir. Bu ithamların bir kısmı, anlayışlı bakanların müdahaleleri ile, bir kısmı da, mahkemelerin korunması ile, tesirsiz hale get irilmekte ise de, yazar memurlarımızın hâlâ, yazıları ile siyaset yapmakla itham edilmeleri tehlikesi sürmektedir. Aşağıda zikredeceğimiz ve tahlilini yapacağımız örnek olay, hem süren bu tehlikenin büyüklüğünü; hem de, müfettişlerimizin, memurlarımızın, savcılarımızın, idare heyetlerinin, ve nihayet mahkemelerin artık bu cinsten fuzulî işlerle uğraşmalarını önleyecek telâkki tarzını, çözüm yolunu göstermeğe teşebbüs edecektir. Göstereceğimiz bu telâkki tarzı, bu çözüm yoludur ki, memuru yayın yapmak suretiyle, siyasetle uğraşmışlık ithamından kurtaracak; onu, 1961 Anayasasının geniş hürriyet yelpazesinden yararlanarak yayın yapmağa imkânlı kılacaktır.

1 — *Kendisinde siyasî bir mahiyet görülen bir yazı* : Bir orman mühendis muavini, İstanbul'da çıkan bir gazeteye, 1/9/1962 tarihinde «Orman politikamızda komünist tesirleri» adlı bir makale yazmıştır. Bu yazı, bir miktar edebiyat hevesi ile dolu olarak, şu unsurları ihtiva etmektedir :

I. Milletimizin geçimi ile ilgili tabii kaynaklarımız, orman ve tarımdır. Bu iki varlık, bir denge halinde bulunmalıdır. Halkın orman maddesinden bir menfaat elde etmekte devam etmesi gerekir. Halkta, orman sevgisini ayakta tutmak gerekir.

II. Oysa ki, bir Orman Bakanlığı kurulmak isteniyor. Bu da :
a) Halktaki orman sevgisini bozacak mükellefiyetler yüklemeye yol açacaktır.

- b) Halkın orman maddesinden elde edeceği menfaatleri — sözde ilmî bir hareket tarzı imiş gibi — merkezî dikta ormancılığı yoluyla, menedecek, yakacaktır; orman mülkiyeti ve ormandan faydalanma adaletsizlikleri meydana getirecektir. Bu da, aile - komşuluk - köy münasebetlerini bozacaktır.
- c) Ormanları korumak, erozyonu bertaraf etmek gibi iddialarla; ormanın, tarım ile müşterek olan dengesini ve binaenaleyh, bu iki tabii kaynaktan halkın vâki olan geçimini düşürecek merkezî orman diktacılığı tedbirleri alınmasına yol açacaktır.

III. Böylelikle, dengenin ikinci unsuru olan tarımdan ayrılmış bir ormancılık politikası ile, ormanların istihsal gücü düşecektir. Bu da sefaleti artıracaktır.

IV. Buna, bir de, daha şimdiden «Ormanlar bitiyor, battık» gibi feryatlar eklenirse, halk, ayrıca, telâşa düşüp, müşterek mesuliyet hissi ile hareket gücünü kaybeder; birbirine hasım olur. Bu da, b maddesinde gösterilen şekilde, aile - komşuluk - köy münasebetlerinin bozulmasına yardım eder.

V. Bütün bunların sonucu, Türk varlığının bütünü parçalanma, dağılma tehlikesine girerki, Türk varlığının bütününe parçalanması, komünist tesirin arzuladığı bir sonuçtur. Orman politikamıza bu komünist tesirleri girmemelidir.

VI — Çünkü artık, orman - tarım dengesini bozarak tahrip edeceğimiz bu topraklardan başka yeni topraklar bulmamız mümkün değildir. Binaenaleyh, uğradığımız bu tahribat içinden çıkmak için yeni kurtarıcı çareler aramak mecburiyetinde kalırız ki, bu da komünizm olur. Buna düşmeyelim.

İşte, edebiyat yapma merakından, ibhamlarından sıyrarak, yazının gerçek anlamını meydana çıkarmak ister isek, onda, yukardaki unsurları görürüz.

Fakat bu yazıyı, idare, önce Türklüğü ve Tarım Bakanlığı mânevî şahsiyetini neşren tahkir ve tezyif edici, millî menfaatlere zarar verici yayın mahiyetinde görmüştür; ayrıca, bu yazıda siyasî mahiyet de görerek, yazarını, Memurin Kanununun 9 uncu maddesinin yasakladığı «Siyasetle uğraşma» suçluluğu içinde mütalâa etmiştir.

2 — *İdarenin, bu yazıda bilhassa siyasî - mahiyet görerek yaptığı itham* : İdare, yukarda 6 maddede dikkatle özetlediğimiz bu yazıda hakaret ve siyaset unsurları görerek tahkikata girişmiş ve yazarı şu noktalarda maksatlarını açıklamaya davet etmiştir :

I. Komünizmin, tabii kaynaklarımızı imha etme faaliyetinden bahsedişteki maksat nedir? Hangi komünist sevk-u idarecisi, orman ve tarım politikasını, Türk tabii kaynaklarının imhası gayesi ile yönetiyor veya tesir altında bulunduruyor?

II. Makalede, orman politikasına komünist tesirlerinin müessir olabileceği değil, müessir olduğu söylenmektedir. Bu tesirler ve müessirleri nelerdir?

III. Ormancılık mesleğinin bazı problemlerini meslekî dergilerde yazmak veya onları üst makamlara bildirmek mümkün iken, bir siyasî gazetede yazılan bu yazı, bir siyasî neşriyat ve faaliyet değil midir?..

3 — *Yazarın, makaledeki fikirlerini, idarenin yazıda gördüğü unsurları reddedici mahiyette olarak açıklaması* : Yazar da, idarenin, kendisine 3 noktada yaptığı ithamı, makalede kısaca zikredilmiş fikirlerini açıklamak suretiyle şöylece reddetmektedir :

I. *Yazının maksadı* : Yazıdaki maksat, hükûmetin dikkat nazarını çekmektir; orman politikamızın millî istikameti bulmasına, oradan ayrılmasına yardım etmektir. Millî ormancılık inkılâbını geciktiren hususlarda ısrar edilirse, Türk tabii kaynaklarının imhası neticesinin doğacağı; bazı meslekî fikirlere itibar olunmazsa bir teşevvüş doğuracağı; bunun da, bilerek veya bilmeyerek millî bünyeleri ve menfaatleri yıkan komünist tesire açık kapı bırakacağı belirtilmiştir ki Türk tabii kaynaklarının imhasını da doğuracak olan bu teşevvüşlerin kaynağı olacak olan ve binaenaleyh, yıkıcı komünist tesirlerini davet istidadında olan ve esas yazıda sadece zikredilip tafsilatı verilmeyen ve tenkide şâyan olan bu hal ve tavırlar da şunlardır :

a) *Orman Bakanlığı* : Bugün, Türkiye'de bir Orman Bakanlığı kurulması ileri sürülüyor. Oysa ki; orman - tarım - su - hayvancılık, parçalanarak sevk-u idaresi mümkün olmayan bir bütündür. Orman Bakanlığı kurularak bu bütünü parçalamak, bir tabii muvazeneyi parçalamaya mâtuf bir hareket gibi gözüküyor. İşte, komünist tesirinin gelmesi budur.

b) *Ormancılık mükellefiyetleri*: Keza, bugün Türkiye'de, Orman Bakanlığı kurularak ormancılık hizmetlerinin «mükellefiyet usulleri» ne bağlanması düşünülüyor. Bu, ormancılık hizmetleri milletçe, bir mükellefiyet altında görülmesi olacaktır. Oysa ki; her bir mükellefiyetin olduğu yerde, millî ahlâk rencide olur; hırslar, nefretler doğar. İstekler donar ve zararlı bir hale kalbolur. Ormancılık işine münevverleri ve orduyu, kanunî ve dolayısıyla ceza yolda katmak yerine, onları, bu işe, orman ve ağaç sevgisi yoluyla katmak, daha da verimli olur. Binaenaleyh bu mükellefiyet yolu bırakılmalıdır.

2 — *Merkezî dikta ormancılığı ve bunda ısrar*: Gene, bugün Türkiye'de, bir merkezî ormancılık idaresi ileri sürülüyor; ormancılığın, merkezî ve muayyen bir zümrenin emri yevmileri ile yürütülmesi isteniyor. İşte bu durum, bir nevi diktadır. Hattâ halen bu usul güdülmektedir. Bu ise, bir hatadır; meslekte huzur birmamaktadır; halk ile idare arasındaki anlaşmazlıkları çözmeğe çalışılmamaktadır. Bu mütalâalardan da millî zararlar doğmaktadır. Bunun yerine, kalp ve düşünce birliğine dayanan bir ademi merkezî yet idare sistemi koymak lâzımdır. Böyle yapılmaz da, bu hata ısrar edilirse, bu, komünist tesirinin işine yarar.

a) *Orman Kanunu*: Mevcut Orman Kanunu güzeldir. O, halk ile idareyi karşı karşıya getirir; halk noktai nazarı ile idarenin zaruretlerini ve mecburiyetlerini birbirleriyle telif ederek, müşterek zekür, karar ve tatbikat esaslarını vazeder. Onun hakiki hüviyeti budur. Fakat bu kanun, bu hali ile uygulanmamaktadır. Bu sebeple, huzur ve ormancılık inkılâbı mümkün olamamaktadır. Bu kanun, partiler üstü ve tek taraflı olmaktan çıkan bir tatbikata kavuşturulmalıdır. Halbuki, bu kanun daha böyle bir tatbikata kavuşturulup denenmeden tadil edilmek isteniyor ki, bu yeni kanunun tadil şartları mevcut değildir. Bu suretle, bu güzel kanunun hakiki hüviyeti ile değil, pejmürde bir zihniyetle tatbik mevkiinde kalması, komünist tesirlerinin nüfuzuna, yani ormancılığı yıkıcı geriletici tesirlere yol açar.

e) *Reorganizasyon çırpınmaları*: Bugün Türkiye'de, Orman Umum Müdürlüğü bünyesini ve doayısıyla dâvasını, muhtelif sevkiyat idare bünyelerine ayırma yolunda bir reorganizasyon cehdi var. Oysa ki, bu, doğru değildir. Umum Müdürlüğün bünyesini ve aynı zamanda dâvasını parçalayıcı bir reorganizasyon hareketi, orman dâvasını çözecek bir teşkilât yolu bulma teşkil etmez. Ama, gene de bir reorganizasyon meselesi vardır: Kanun, yukarda gösterilen yol

da uygulanmaya konulduktan sonra ve binaenaleyh neticeleri alındıktan sonra yapılacak bir reorganizasyon.. Bu yola gidilmeyip de, fuzulî bir reorganizasyon fikri üzerinde vakit geçirilmesi de, komünist tesire, yani ormancılığı geriletici, yıkıcı tesire yol açabilir.

f) *Yakıt meselesi*: Son zamanlarda, orman dâvası, sanki bir yakıt dâvası imiş gibi bir cereyan ortaya çıkarılmıştır. Bu konu, orman dâvasının tamamını ihata ve izah eden bir konu değildir. Asıl dâva; insan - orman münasebetlerini çözmededir. Asıl bu dâva ortada dururken cüz'î ve fer'î bir mesele ile, esas mesele imiş gibi uğraşmak, yıkıcı tesirleri getirir.

g) *Erozyon meselesi*: Erozyon meselesi de efkârı umumiye-yi şaşırtacak, teşviş edecek bir mesele halinde ele alınmaktadır. Erozyon meselesi; gerçekte, tarım - su - orman ve ilâhîri faaliyetlerin bir fer'î meselesidir. Öyle olduğu halde, asıl mesele olan insan - orman münasebetlerini araştırmayı örtücü bir mesele olarak ortaya çıkarılmaktadır ki, böyle yapılması, efkârı teşviş ederek komünist tesiri getirir.

Hulâsa, yazara göre, mesele, yukarda bu 7 noktada gösterilen yanlış yollara gitmeden Anayasa, Yuvarlak Masa, Hükûmet programı dahilinde bir ormancılık tekniği ve idare politikası yürütülmelidir. Böyle yapılmayıp da, yukarda gösterilen hal ve tavırlarda ısrar edilirse, Türk tabiî kaynakları imha edilmeğe mâruz kalacaktır; teşevvüş doğacaktır ki bu da, yıkıcı komünist tesirini getirme olacaktır. Yazıda, bunun dışında, belli komünist sevk-u idarecilerinin orman ve tarım politikasını, ormancılığı tahrip maksadı ile yürüttükleri iddiası ve telmihi yoktur.

II. *Yazıdaki «Komünist tesirlerinin müessir olduğu» ibaresinin gerçek mahiyeti ve anlamı*: Filhakika, yazar, idarenin kendisine yaptığı ithamda da belirtildiği üzere, orman politikamıza komünist tesirlerinin «müessir olabileceği» şeklinde bir ibare kullanmış, «müessir olduğu» şeklinde bir ibare kullanmıştır. Fakat, yazar, yaptığı açıklamada, söz konusu tesiri, bugünkü idarecilerin bir komünist sıfatı ile yarattığını ifade etmekten uzak olduğunu beyan ederek, gerçekte, millet ve mesleğin sâfiyane düşünüş ve zihniyetlerinden de, bu gibi tesirlerin meydana çıkabileceğini göstermek istediğini belirtmiştir. Nitekim, makalesinin sonunda, bu hususu, daha açık olarak belirtilmiştir, bir komünist tesirinin, bazı saflıklardan da doğabileceği misallerle zikredilmiştir.

üstündeki siyasî otoritelerin ve kanun vâzının koyacağı prensiplerle ve mevzuatla tesbit edilir, çözülür. Bu mevzuat ve prensiplerle ele alınan problemler ve çözüm yolları, artık, siyasî mahiyet kazanırlar. Yazar da, uzun vâdeli olan bu problemler, onların çözüm yollarını tesbit eden prensipler ve mevzuat alanına girmiştir. Yani siyaset yapmıştır. Hulâsa : Yazı ve yazar, siyasî mahiyette iddialar ve isnatlar yaparak siyasî alana girmiştir. Böylece, yazı, neticede, siyasî mahiyette bir yayın haline gelmiştir. Bu sebeplerle, hakkında, kanunî takibat gerekir.

5 — *İdarenin, yazıda meslek dışı, siyaset içi bir mahiyet gören bu son görüşünün tahlil ve tenkidi* : İdarenin : I — Yazıda, meslekî, ilmî ve teknik mahiyet görmeyen; II — Yazının, komünist tesiri geleceğini söyleyen edası dolayısıyla siyasî mahiyet kazandığını ileri süren; III — Konuyu, âmirlerine intikal ettirmekle yetinmek gerekir iken, bu noktada durmayıp konu hakkında makaleler yazarak onu kamu oy'una intikal ettirmeyi, bir siyasî cereyan sayan; IV — Bir mesleğin uzun vâdeli problemleri ile ancak siyasî otorite ve organların uğraşma hakkı olduğu faraziyesine dayanarak, bu hakka sahip olmayan yazarı, bu uzun vâdeli problemler alanına girerek siyaset yapmakla tavsif eden görüşü, bize siyaset ilmi açısından doğru gözükmemektedir. İdarenin, kendisine yapılan yapılan açıklamayı da inceledikten sonra, yazıda, — yukardaki 4 üncü bölümde 4 nokta halinde gösterdiğimiz üzere — hâlâ meslek dışı bir mahiyet görmesi ve yazı ile yazarı, memurların girmemesi gereken siyaset alanı içine girmişlik ile itham etmesi, artık 1961 Anayasası muvacehesinde ve «siyaset» in ilmî kıstasları önünde, eskimiş bir telâkki sayılmak gerekir. Kesin olarak bırakmak gereken bu telâkkinin, böyle maddî ve müşehhas olayda ne kadar yanlış olduğunu gösterdikten sonra, gene idarenin yanılmaları cümlesinden olmak üzere, yazıdaki meslekî yönü de işaret edecek ve sonra asıl, can alacak ve idareyi, böyle yanılmalardan koruyacak «siyaset» ölçüleri üzerine döneceğiz..

I: *Yazı, ilmî alanda ve ilmî mütalâa beyan etme plânındadır*: Yazıda, gerçi, idarenin de işaret etmek istediği üzere, saf teknik noktai nazarlar yoktur. Yazı, ormancılık meselesinde ileri sürülecek her hangi bir tekniği teklif etmemektedir. Bununla beraber, ormancılık ilmi alanındadır. Çünkü; bir kere, bu yazının konusu, bazı saf teknik konuları açıklamak değildir; keza, her hangi bir tekniği ileri sürmek değildir. Yazının ele aldığı konu şundan ibarettir : Ormancılıkta söz konusu olabilecek tekniğin, tekniklerinin de dayandığı tedbir ilmî prensibi işaret... ki o da şudur : Orman - tarım -

su - toprak - insan münasebetleri bir bütündür; ormancılığın bütün idarî - teknik problemleri, bu bütünü bozmadan düşünölmek ve bu bütün içinde çözülmek lâzımdır.

İşte, kanaatımızca, bu, ilmî bir görüştür. Bir ilmî mütalâa, bir ilmî görüş, bir olayın hangi tekniğe, hangi teknisyete dayanıp, hangi teknik ile, hangi teknisyete ile gelişebileceğini bildirmekten, araştırmaktan ibaret kalmaz; olayı geliştirecek teknik veya tekniklerin, teknisyenin prensibi üzerinde durmak da, bu prensibi aramak da ilmidir, ilmî görüştür, ilmî plân üzerinde kalmadır. Yazar, yetersiz olabilir; bu sebeple yanlış da olabilir. İşaret ettiği ilmî prensip, zayıf, noksan, hattâ yanlış da olabilir. Ama, mademki, ormancılıktaki idarî - teknik ameliyelerin müdür prensibini aramaktadır; o halde, ilmî plândadır, ilmî alandadır.

II. *Yazı, komünist tesiri vâki göstermiyor, böyle bir tesirin getireceği sonuçların gelebileceğini işaret etmek istiyor*: Yazıda, idarenin de iddia ettiği üzere, bir muğlâklık vardır. Bu muğlâklık, onu ithama imkân da vermektedir: Fakat, yazının tümünden ve hele açıklamanın delâletinden anlaşılması gerekeni aradığımız zaman, yazıda; ormancılık idaresinde bir komünist tesirinin filhal mevcut ve vâki olduğunun ileri sürölmediğini; ancak ve ancak, ormancılık alanında, yukarıki maddede belirttiğimiz ilmî prensibe uyulmadığı takdirde, eski hatalara, yeni hataların da eklenmesi sonucu, ormancılığımıza, bir komünist tesirinin getirmek istediği veya isteyeceği imhacı neticelerin geleceğinin belirtilmek istendiğini görürüz.

III. *Yazı, bir meslekî ve ilmî konuyu kamu oyuna intikal ettirmişti, ama, bu, bir siyasî faaliyet teşkil etmez, bir siyasî cereyan yaratmak teşkil etmez*: Yazı, gerçekten, bir meslekî ve ilmî konuyu, günlük bir siyasî gazetede ele alarak, kamu oyuna intikal ettirmişti. Fakat bu; nihayet, idarenin de kabul ettiği üzere, bir «meslekî ve ilmî konu» nun kamu oyuna intikalinden ibaret bir işlemdir. Bunda, siyasî faaliyet mahiyeti yoktur; siyasî cereyan yaratma amacı yoktur. Çünkü, — biraz sonra aşağıda göstereceğimiz üzere — «Siyasî iktidarın bir kişi veya bir gurup tarafından zaptedilmesine, elde edilmesine, veya elde muhafaza edilmesine mâtufluk, müteveccih bir faaliyet değildir bu... Bu faaliyette, bir faaliyeti siyasî mahiyet içine sokan «siyasî iktidarın elde edimesine mâtufluk» yoktur. Binaenaleyh, bu faaliyet, kamu oyuna bir meslenin intikali mahiyetinde olsa bile, bir insanın, mesleği, mesleğinin konuları ve prob-

lemleri üzerindeki fikirlerini ifade ve beyan teşkil eder ki, bu da, bir anayasa hakkıdır. Memurların dahi mesleklerinin fikriyatını yapmaları hakkı vardır. Bunu, idarenin kendisi de kabul etmektedir. Bu olayda da, memurumuz, nihayet idarenin de kabul ettiği, tanıdığı, bu «mesleğin fikriyatını yapma hakkı»nı kullanmaktan başka bir şey yapmamaktadır.

IV. *Uzun vâdeli problemlerle uğraşma, münhasıran siyasî otoritelerin hakkı olan siyasî bir fiil değildir.* Her mesleğin uzun vâdeli problemleri olur. O meslekle ilgili olan herkes de, bu uzun vâdeli problemleri düşünebilir; onları çözecek prensipleri ve varılacak çözüm yollarını araştırabilir. İşte, bu gibi uzun vâdeli meslekî problemleri düşünmek, bunlar üzerinde bir fikir beyanı yapmak, sadece, siyasî otoritelerin, meclisin hakkı değildir; her meslek mensubunun, her vatandaşın hakkıdır. Böyle bir fikir beyanı, «siyasî iktidarın elde edilmesine mâtuf» bir faaliyet içinde yapılmayınca da, siyasî bir fiil teşkil etmez. Konumuzda, idare, meslek mensuplarının da fikriyat yapmalarını kabul etmektedir. Fikriyat ise, sadece meslekî yayın organlarında veya üst makamlara sunulan raporlarda, ancak bazı teknik gerekleri ileri sürmekten ibaret değildir; tekniklerin ilham kaynağı, müdür prensibi olan prensipleri de düşünüp ileri sürmek ve bunları, tabiatıyla, her yerde, her vasıta ile kamu oyuna intikal ettirmek de fikriyat içindedir. Orman - tarım - su - toprak - insan münasebetleri tümlüğü konusu üzerindeki bir mütalâa, münhasıran siyasî otoritelerin hakkı olan bir siyasî fiil değil, mesleğin mensubu herkesin, her yerde ileri sürebileceği bir fikriyattır. Onda, «siyasî iktidarın elde edilmesine mâtufluk» unsurunun bulunmaması, onu ve sahibini, siyaset dışı bırakır.

6 — *Yazıda, idarenin göremediği meslek içi nitelikler :* İdare, bu olayda, bir mühendis muavininin — yani bir bakıma bir orta derece memurunun — uzun vâdeli büyük problemler ile uğraşmasını; realize etmeyi düşündüğü ayrı bir orman bakanlığı gibi büyük projeleri bu orta derece memurun ele alıp tenkit etmesini hazmedememiştir. Belki, her bakanlığın ancak odalarında cereyan edip dışarıya sızmayan beserî ve şahsî münasebetlerdeki alerjilerin de itişisi ile, memurunun fiilindeki meslekî mahiyeti göremeyip, onda, bazı siyasî mahiyetler görme hallüsinasyonuna uğramıştır ve bu yüzden, memuru hakkında pek ağır müeyyideleri harekete geçirmiştir. Mesele, bu memurun şahsını aşmakta ve bütün memurların meslekî faaliyetleri ile siyasî alana düşme istidadını taşıyan faaliyetlerini iyice teşhis ve bunları birbirlerinden ayırma olayı seviye-

sine yükselmektedir. Bir fiilin — ve dolayısıyla bir memurun fiilin de — siyasî mahiyet kazanması ve binaenaleyh yasak ile karşılaşması olayı üzerinde, memlekette fikir cereyanlarını tahrik ve teşvik eden 1961 Anayasası muvacehesinde, iyice düşünmemiz gerekir. Bu noktaya ait fikrimizi ve kıstaslarımızı bir kere daha açıklamadan önce, idarenin — hangi sebeple olursa olsun — bu olayda yanlış bulduğu noktaları da açıklamakta fayda vardır. Burada, idarenin yanlış olduğu noktaları işaret ederek, bütün âmme idarelerine kabili tatbik bir genel prensibe yükselemeyeceğiz. Bütün âmme idarelerinin yararlanacağı böyle bir genel prensibe aşağıdaki 7 nci bölümde ulaşabileceğiz ancak.. Fakat, idarenin, meslek içi bir faaliyeti teşhiste, bazan, ne kadar yanlış olduğunu göstermememiz de edemeyeceğiz.

Gerçekten, şu aşağıdaki unsurlar, yazıyı meslekî kılmıştır; ve fakat, idare, yazıyı meslek içi kalan bu unsurları görememiştir :

I. Yazıdaki orman - tarım - su - toprak - hayvancılığın bir bütün olduğu; parçalanmadan sevk ve idare edilmesi gerektiği; parçalanırsa, tabii kaynağın, verimini kaybedeceği hakkındaki fikir, ormancılık mesleğine ait bir fikirdir. Bu unsur, yazıyı meslekî kılmaktadır.

II. Yazıdaki : Ormancılık hizmetlerinin mükelefiyet usullerine bağlanmasını, münevverlerin ve ordunun bu hizmetlere kanunî ve dolayısıyla cebri yol ile katılmalarının sağlanmasını tenkit eden görüş; bu usulün yerine, orman ve ağaç sevgisine dayanan bir işbirlikçi koymayı teklif eden görüş, ormancılık mesleğine taallük eden ve yazıyı meslekî kılan bir görüştür.

III. Merkezî ve muayyen bir zümrenin, bir merkezî dikta ormancılığı teşkil edecek yolda ormancılık mesleğine ait politikayı — Burada politika deyimi, câri anlamı ile «siyaset» değildir, idare tarzı, idare prensibidir — tesbit edip yürütmesinin, meslekte huzur bırakmadığını; bu tarz bir davranışın halk - idare anlaşmazlıklarını çözemediğini; bu usulün yerine, kalp ve düşünce birliğine dayanan bir ademi merkezîyet idaresi sisteminin konulmasının daha iyi olacağını söyleyen görüş, önce, bir meslekî davranışın ve idare tarzının tenkidini, sonra da, onun yerine benimsenecek meslekî davranış ve idare tarzının adını, prensibini ifade eden bir görüştür ki, ancak meslekî sayılmak gerekir.

IV. Orman Kanununun, halk noktai nazarı ile idarenin zaruretlerini ve mecburiyetlerini birbiriyle telif ederek bir müşterek te-

zekkür, karar ve tatbikat esaslarını ihtiva ettiğini belirten; bu kanunun, bu hüviyeti ile tatbikatı yapılmadan bir yeni orman kanunu teşebbüse geçilmesinin yersizliğini belirten görüş, ormancılık mesleğinin dayanağının prensibini gösteren bir meslekî mütalâadır.

V. Mevcut kanunu, gerçek mahiyeti ile uygulayıp neticelerini almadan önce, Orman Umum Müdürlüğü bünyesini ve binaenaleyh dâvasını bölüp bu bünyeyi muhtelif sevk ve idare bünyelerine ayırma yolundaki bir reorganizasyon fikrinin yersizliğini belirten görüş de, ormancılık mesleğinin teşkilâtlanma kaidesi üzerinde duran bir meslekî görüştür.

VI. Ormancılıkta esas dâvanın, insan - orman münasebetleri olduğunu söyleyen ve asıl bu dâva ortada iken yakıt meselesinin, orman dâvasının tümünü ihata ve izah eden bir dâva imiş gib iortaya sürülmesinin yersizliğini belirten görüş de, ormancılık mesleğini temelinden ilgilendiren meslek içi bir görüştür.

VII. Keza, ormancılık mesleğinde asıl dâva olan insan - orman münasebetlerini ihmal edip, bu sefer, kamu oyuna, erozyon feriyadı ile teşviş etmenin yersizliğini belirten görüş, meslekte, doğru yolu arayan — bulup bulmamasının önemi yok, aramasının önemi var — bir meslek içi görüştür.

VIII. İdarenin, bu mühendis muavinini itham eden görüşleri içinde, yukarda gösterdiğimiz unsurlar, pek güzel ifade edilmiştir. İdarenin ithamı ve memurun kendini savunmaları, ayrıca pek iyi göstermiştir ki, yazı, «orman - tarım - su - toprak - hayvancılık - insan münasebetleri» gibi bir konunun tümülüğünü, ahengini, dengesini bozmamanın, gerçek ormancılık inkılâbının esası olduğunu ifade etmekten; bu tümülüğü ve ahengi bozucu bir ormancılık tekniği ve idaresi gütmünün verimsizliğini göstermekten ibaert bir konuyu, mahiyeti, maksadı ihtiva etmektedir.

Gerçekten de, orman - tarım - su - toprak - hayvancılık - insan münasebetleri tümülüğünün üzerinde duran bir konu, ancak ve ancak, bu tümülüğü kavrayan mesleğin içindedir; başka bir yerde değildir. Bu tümülüğü ele alan bir yazının meslekî mahiyetini belirtmek için, son olarak, şu pek basit bedahat ileri sürülebilir: Bir meslek adamının meslekî açısından başkası, bu konulara dokunamaz. Zira, ormancılık mesleği ile ilgili olan, ormancılık mesleğini ifade edip kapsayan bu hususları, bir orman mesleği adamından başkası bilemez.

7 — «Siyaset» ve «siyasî» liğın kıstası açısından, yazının mü-talâası : Yukarıki satırlar, yazının meslek içi mahiyetini belirten niteliklerini göstermiş oluyor. Fakat, bu meslek içi mahiyete rağmen, her hangi bir yazıda, aynı zamanda, bir siyaset içi mahiyet de bulunabilir. İdare, bu yazıda, meslek dışı, ve fakat siyaset içi bir mahiyet görmüştü. 6« numaralı bentte ve genel olarak yazının tümünde, kuvvetli bir meslek içi mahiyet bulunduğunu göstermiş bulunuyoruz. Fakat, tekrar edelim, buna rağmen, yazıda, aynı zamanda bir siyaset içilik de bulunabileceği akla gelir. Daha doğrusu, tam bu noktada faal siyasî partilere girmeleri ve faal siyaset alanı içinde bir iktidar mücadelesi yapmaları yasak edilmiş bütün memurlarımız için söz konusu olabilecek nazik bir mesele ile karşı karşıya gelmiş bulunuyoruz : Memurlar, bir siyasî parti teşkilâtı içinde yer almadan da, yayın yoluyla, mükemmelen siyaset yapabilirler, siyasî faaliyet alanı içinde kalabilirler, «Siyasî» lik mahiyeti içine girebilirler. Bu ise, hem anayasanın mâna ve ruhundan, hem de Memurin Kanununun açık hükmünden gelen bir «cevazsızlık» ile karşılaşması gereken bir durumdur. Bu cevazsızlığın hukukî ve aklî gerçeğini yerine getirmek için, memurun, yayın yoluyla «siyaset içi bir alan» a girmesini önlemek hukukî ve aklî bir zarurettir. Fakat, en aşağı onun kadar kuvvetli bir başka zaruret daha vardır : «Siyaset içi alan» ı çok geniş tutarak, Anayasanın, memurlar da dahil bütün yurttaşlar için tanıdığı meslek, düşünce ve inanç ve bunları bildirme hürriyetleri alanının daraltılmaması... Bu, Anayasanın dokunulmaz haklar demetinden gelen bir zarurettir. Aynı zamanda, pek büyük bir sosyal fayda kavramı da, Türk toplumunu, bu toplumun en aydın zümresi olan memurların düşünce, duygu gücünden gelen müsahet unsurlardan yoksun bırakmamağı gerektirir. O, memur, siyasî iktidarın belli bir meslek içi uygulanma tarzına, kendi siyasî kanaatları açısından bizzat bir veçhe veremez; vermemesi gerekir. Fakat memur, mesleğinin veya Türkiye'nin uzun vâdeli problemlerini veya her hangi bir meslesini, ilmî açıdan ortaya koyma; kamu oyuna intikal ettirme; bu hususta ihtisas açısından veya genel, objektif bir mütalâa açısından şahsî görüşlerini bildirme faaliyetine girişirse, — yani toplumumuzun problemlerine bir duygu ve düşüncenin gücünü getirirse ve bunu âmme iktidarının memuriyet yetkisinin, sırf kendi kanaatleri açısından tesbit edilen bir sübjektif veçhe altında kullanılmasını teşkil eden bir aksiyon haline çıkarmadan yaparsa — bu, «siyaset içinde, «siyasî alan» içinde kalmışlık teşkil edemez. Çünkü, böyle bir yayın, «siyaset» in, «siyasî» liğın kıstası içine girmez.

O halde, bir yayının «siyaset içi alan» ile münasebetini tâyin etmeğe yarayan bu kıstası nedir? Onu aramamız gerekmektedir.

I. «Siyaset» in, «siyasî» liğın kıstası: İlmî kanaatlerimize göre, siyasî ve siyasîliği şurada görmek, siyaset ve siyasîliği şöyle teşhis etmek gerekir: Siyasî iktidarın, emretme gücünün, hükûmet etme yeteneğinin: Şahsan veya bir gurup ile birlikte o şahıs veya gurup adına elde edilmesine; veya, elde muhafaza edilmesine mâtuf ferdî veya teşkilâtlı gurup faaliyetleri, davranışları siyasettir, siyasîliktir.

Bir başka deyimle, siyaset, şahsan ve kendi adına; veya bir gurup adına — gerek o gurup ile birlikte, o gurup içinde; gerekse o guruba mensup olmadan, ama, gene de o gurup adına — siyasî iktidarı elde etme veya muhafaza etme faaliyetleri ve davranışlarıdır. Siyasîlik, kendisinde bu mahiyet bulunan fiillerle irtibatlı olmalıdır.

Demek ki, siyasetin, siyasîliğin, kendisine mahsus bazı unsurları vardır. Bunlar da şunlardan ibarettir:

- I. Bir ferdî veya gurup faaliyetinin olması,
- II. Bu faaliyetin, bir kişi veya gurup adına yapılmış bulunması,
- III. Bu faaliyetin; siyasî iktidarın, bu kişi veya gurupça elde edilmesine veya muhafaza edilmesine mâtuf ve müteveccih olması...

Görülüyor ki, siyasî ve siyasîliği teşhiste en can arıacak aslî unsur; «bir faaliyetin, siyasî iktidarı elde etmeğe veya muhafaza etmeğe mâtuf ve müteveccih olması» dır. Bir faaliyette, siyaset ve siyasîlik de yoktur. Çünkü, siyaset ve siyasîlik, ancak ve ancak siyasî iktidarın elde edilmesi veya muhafaza edilmesi mâtufiyeti içinde bir vâkıdır. Öyle ki, bir faaliyet, siyasî iktidar vâkıası ile, konu, biçim, işleniş tarzı, belirme biçimi bakımlarından irtibatlı dahi olabilir. Daha açık deyimi ile, bir faaliyet, bir davranış, bir mütalâa, bir yorum, bir tepki, hattâ bir etkileme; siyasî iktidar vâkıası denen olayın tahlilini, teşrihini, tenkidini teşkil edebilir; tahlil, teşrih, tenkit yoluyla siyasî iktidar olayı ile irtibat kurmuş olabilir. Ama, bu irtibatta, siyasî iktidarın elde edilmesi veya muhafaza edilmesi mâtufiyeti yok ise, söz konusu mahiyette, davranışta, mütalâada, yorumda, tepkide, etkilemede, siyaset ve siyasîlik mahiyeti de

yoktur. Siyasîliği veren unsur, esas itibariyle, bu «siyasî iktidarı elde etme veya muhafaza etme» mâtufluyettir. İşte, bu can alacak unsur mevcut değilse; bir faaliyet, bir davranış, bir yazı, bir konferans, bir nutuk, bir beyanname, — siyasî iktidar vâkıası ile irtibatlı bulunsa bile — onda, siyaset, siyasîlik yoktur. Böyle bir durum, bir ilmî açıklama açısı, bir meslekî görüş teşkil edebilir, fakat, siyaset, siyasî cereyan, siyasîlik teşkil etmez.

İşte, Memurin Kanununun 9 uncu maddesinde yasaklanması öngörülmüş olan siyaset, siyasî faaliyet, 1961 Anayasası muvacehesinde, ancak ve ancak budur : Yani; ferdin veya bir gurup ile birlikte, kendisi veya bir başkası veya bir gurup adına, iktidarı elde etmeğe veya muhafaza etmeğe müteveccih, mâtuf faaliyetler, davranışlar, kararlar, icraatlar... Yoksa, devlet ve toplum işlerini, genel idare işlerini, — iktidarın bir gurup lehinde kalmasını veya o guruptan alınmasını sağlama amacı, maksadı, iltisakı ve irtibatı olmadan inceleyen, araştıran faaliyetler, davranışlar, yazılar, beyanatlar; bu devlet ve toplum işlerinin, genel idare işlerinin başarılı, verimli olmasını, bu işlerin içtimaî şeniyete ve tabiata en uygun yolda yürümesinin prensiplerini — yani politikasını — gösteren teklifler yapsa bile, Memurin Kanununun yasakladığı siyaset teşkil etmezler. Bunlar, olsa, olsa, ancak, objektif plânda düşünme hakkından, düşüncelerini ifade etme hürriyetinin icrasından ibaret kalırlar.

II. *Bu ilmî kıstas açısından örnek olayımızın mahiyetini teşhis:*
Bu ilmî kıstas açısından yazıyı bir kere daha gözden geçirdiğimiz zaman şunu görmekteyiz :

Bu yazıda, evvelce, bir tenkit var : Ormancılığın bazı veçhelerinin ötedenberi hatalı idare edildiği gösteriliyor. Bunlara, yeni bir reorganizasyon temayülü de eklenecek olursa, hataların artacağını ve sonunda, bunun da, bir genel maddî ve mânevî değerleri yıkma metodu güden bir komünist metodu gibi imhacı olacağı, hiç olmazsa, bu hatalı gidişin, komünist tesirlere bir açık kapı teşkil edeceği ve komünist tesirlerin işine yarayacağı ilâve ediliyor. Yazarın, makaledeki ana teması, esas fikri ayrıca, güttüğü amaç, belirtmek istediği teveccüh ettiği mâtufluyettir budur; bundan ibarettir ki, bunda da, siyasî iktidarın, hükümet etme gücünün; kendisi veya her hangi bir gurup adına elde edilmesi amacı, maksadı, mâtufluyeti yoktur. Binaenaleyh bu yazı, Memurin Kanununun yasakladığı siyasî fiil teşkil etmez.